

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četrt leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četrt leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznaniła.

Za navadno dvestopne vergete se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Št. 73.

V Celovcu v sredo 12. septembra 1866.

Tečaj II.

Naš program po vojski. ✓

I.

Program naš ni od včeraj; program slovanskih federalistov je od tistega dne, ko je avstrijskim narodom prisijalo solnce ustave in svobode, program naš je od leta 1848 razloži tisti in edini. V poglavitnih rečeh ga še nismo spremenili, pa ostal je naš program le glas vprijočega v puščavi — ostal je le na papirju. Škoda in nesreča, da nam ga Nemci in Madjari niso pomagali v življenje vpeljevati!

Duša in jedro našega programa je: „Politična in narodna svoboda vsem posamnim ljudem pa tudi vsem narodnostim.“

Pri vojskovanju za politično svobodo so nas Nemci in Madjari podpirali; narodno svobodo so nam le podirali: Nemci so volje bili tlačiti Slované takraj Litave, Madjari pa Slované in Romane unkraj Litave. Njih pravilo je bilo: Slovanom in Romanom politično svobodo, pa narodnosužnost. V raznorodnej Avstriji pa noben program nima prihodnosti in stalnosti, ki se ne opira na politično in narodno svobodo vsem ljudem in narodom. Dobili bomo v Avstriji ali obe svobodí: politično in narodno za vse ljudi in narode, ali pa nobene. To nam živo pa žalostno pričajo čudne in viharne dogodbe, ki so se v Avstriji godile od l. 1848. Slovani in Romani nismo dobili narodne svobode, politično smo pa zgubili vsi narodi vkup.

Vse to nam že dosti jasno kaže, komu da je treba svoj program preurediti, ako se Avstrija hoče izklopat iz strašne globočine, kamor je padla. Nekatere Nemce je že pamet srečala in že podpirajo naš federalistični program; terdovratno se svoje terme le Madjari derže! Pa upajmo, da ob dvanajstet uri tudi oni k pameti pridejo in pristopijo k naši stranki, ki ima v Avstriji le samo edina gotovo prihodnost: Avstrija bode ali svobodna in srečna na federalističnej podlagi, ali pa sužna in nesrečna po centralističnej ali dualističnej sistem. Zlata vredne so besede, ki jih je o tej zadevi v 29. zvezku svoje „Reforme“ pisal znani nemški politikar Šuselka. On pravi: „Nezapodljiva in prežalostna slepota je to, da nekteri v Avstriji vidijo le dva naroda (Nemca in Madjara), Poljakov, Hrvatov, Čehov, Srbov, Slovencev in Rumuncev pa ne. Ako prevlada to zaslepljenje, mora Avstrija propasti. Potem naj postanejo nemški Avstrijanci Prusi, Madjari bodo gotovo Rusi. Vstrojite le dvalizeim, to je dvojni centralizem, pa bote imeli na Dunaji in v Pešti dve krpi državne zboru, zoper kterega se bojo vzdignili unkraj Litave Hrvatje, Slovaki, Srbi, Romuni in Saksonci, takraj Litave pa Poljaki, Čehi in Slovenci zoper tak dvalističnin centralizem. Če bi ta dva državna zbora imela tudi vse oblike parlamentarne življenja, imeli bi vendar le svobodo na videz; bistvo svobode bi konec jemalo pod neprenehanimi borbami razdraženih narodov. Avstrija pa potrebuje miru, da se ojači in si okrepča svoje moči. Naj z vna-

njim sovražnikom sklenemo srečen ali nesrečen mir, oslavljeni bomo na vsaki pot, in vsegdar bo silna potreba, da zadovoljni narodi razvijajo svojo moč in cesarstvo povzdignejo iz globokega gospodarskega propada. Ali te zadovoljnosti nikdar ne bode, dokler srbi narodno manjšino, da bi gospodovala nad večino. Nemški in italijanski boj bi bila potem začasno končana, ali začel bi se slovanski; v tem pa bi se znova vnel nemški in italijanski boj, in konec te nesrečne borbe bi bil „Finis Avstriae!“

Avstrija svobodna, mogočna in srečna na federalističnej podlagi, to geslo smo si mi Slovenci zapisali na svoje bandero in to je tudi duh našega programa, ki so ga slovenski rodoljubi 25. septembra l. 1865 v Mariboru napravili in po časnikih naznanili vesoljnemu svetu. Ali od tega dne se je po Evropi, vzlasti pa po Avstriji predrugačilo sila veliko. Potisnili so nas iz nemške zveze in vzeli nam spet eno lepo deželo; ideja narodnosti je spet pokazala svojo čudnostno moč in poderla po Nemškem take meje, ki so že stale leta in leta.

Zatorej terka tudi z močno roko na naša vrata važno vprašanje, ali se bomo mi Slovenci po tolikih premembah deržali starega programa ali pa si napravimo novega? Kdor se še spominja tiste gerdobije in nesramnosti, s katero so nemški in madjarski časniki lansko leto obdelovali naš program, bode le trepetaje prijel za pero in se v boj spuščal s takimi nasprotniki. Pa sladko je, za domovino kaj terpeti; zatorej lotimo se

Besednik.

Nesrečnemu slovanskemu rodoljubu g. Janezu Poharju v spomin.

V srce mora zaboleti vsacega čitatelja 69. lista „Slovenca“, tem več pa tiste, ki so bili g. Janeza Poharja v šolah součenci in tovarši, pa tudi vse tiste, ki so njegovo viharno življenje manj ali bolj poznali. Naj mi torej dovolijo gg. čitatelji vrlega „Slovenca“, da le nekatere čertice iz njegovega zares burnega življenja na viših šolah poslednjih let tu omenim. Janez Pohar je bil rojen v Begnah na Gorenškem l. 1841. Njegovo življenje do 8. razeda mi ni znano, ker sem se z njim še le kot osmošolec na kralj. reški viši gimnaziji seznanil. Verjetno in, rekel bi, gotovo je, da se je v njegovem blagem srcu slovansko rodo — in domoljubje že koj v prvih razredih latinskih šol zbudilo, in čedalje bolj vnelo. In menda ravno zaradi tega svojega vročega, iskrenega rodoljubnega obnašanja je moral dati slovo ljubljanski gimnaziji l. 1860 v jeseni. Enaka osoda je zadela še nekatere druge njegove tovarše, kteri niso smeli na Slovenskem pokazati, da so Slovenci! Tako se je že od nekdanj ravnalo, in zatiral slovenski duh in še ne vemo, ali se kaj drugači naše dni ravna v Ljubljani na slovanski zemlji z slovenskimi dijaki! Osoda pelje g. Poharja na Hrvaško

in sicer v Zagreb; ali tu ni bil sprejet na gimnazijo, ker je bilo že prekasno. Ne vedé torej, kam se obrniti in dobro spoznavši svojo vročo kri hotel se je malko umiriti in tako zavetja v samostanu na Tersatu pri Reki iskati. Tukaj sprejet menil je vsaj v začetku za stalno v tistem ostati. Ali njegova vroča kri mu ni dala tudi tukaj ne miru ne pokoja, ter ni dolgo trajalo, ko jo namreč čez tri mesece iz Tersata pobriše in samostansko življenje za vselej zapusti. Sedaj prosi, da bi ga na reško gimnazijo sprejeli. — Po mnogih prošnjah bil je vzet kot privatist. Ko je pa srečno naredil izpit za 1. polletje 8. razreda 1861 l., bil je precej med redne dijaké prišet. Bila nas je takrat na reški gimnaziji mala pa za mili dom in rod slovenski zelo vneta peščica slovenskih dijakov, kteri je bil on duša in glava. Spisovali smo med seboj neki slovenski list — „Domače veselje slovenskih bratov in prijatlov“ imenovan, ki je izhajal vsacih 14 dni na svitlo po celi poli. Vrednik mu je bil J. St. . . nekdanj modroslovec v Pragi. Najveljavniši sodelavec in ojster kritikar pa mu je bil g. Pohar. Namén tega lista ni bil drug, kot se uriti ali vaditi v zanemarjeni materinščini. Pohar je bil pa tudi tisti, ki je sestavil adresu ali zahvalno pismo prevzvišenemu škofu Josipu Jurju Strossmajerju, vtemeljitelju jugoslovanske akademije, se ve da, v slovenskem jeziku, in na katero smo se vsi slovenski dijaki toli blagemu slovanskemu mecenu podpisali in mu jo poklonili. Reška gimnazija kakor druge hrvaške gimnazije, se je

1860—61 l. po slovesno oklicani oktoberski diplomi, nahajala v tako imenovani prelazni dobi („Uebergangs-Epoche“) t. j. tisto leto se je ponemčevanje na reški, kakor tudi na vseh civilno — hrvaških gimnazijah (razun kra-jinskih, ktere so „General-Commandi“ podvržene) svojemu že davno od vseh pravih rodoljubov zaželenemu koncu približevalo. Ker ni bilo pa koj prvo leto toliko domačih učiteljev — kteri so bili po Bachovi sistem po celej Avstriji raztreseni — pri roci, bilo je zapovedano, kolikor je le mogoče, vsaj polovico predmetov hrvaški tolmačiti. Iz namena, se bolj djansko v hrvaščini izuriti, stopi Pohar na reško gimnazijo. V kratkem je s svojo bistro glavico tako dalječ dospél, da je dobro hrvaški govoril in tudi pisal. Imeli smo pa tudi vrle učitelje, same narodnjake, izmed kterih so bili Slovenci ti le gg: slavnoznani jezikoslovec in zgodovinar Janez Trdina, doma v Mengšu na Gorenškem, Miroslav Žakelj, Ljubljancan, in g. Mahnič Lovro iz Unce in še 2 druga gospoda. Zares vesela bi morala biti majka Slava, da bi imela mnogo taci djansko rodoljubnih učiteljev! Pohar se je pa uril tudi v drugih slovanskih narečjih, posebno v českem in ruskem. Gimnazijske nauke in izpit zrelosti srečno dovršivši ne ve se ubogi Janez kam obrniti. Starši njegovi niso menda tako bogati, da bi ga bili kam na više šole poslali; zatorej ne vedé, kaj početi, poda se kot bogoslovec v tržaško škofijo in pride tako v goriško osrednje semenišče (Goriško osrednje semenišče obsega 4 primorske škofije: nad-

vendar le tega posla in denemo vnovič na reščeto naš lanski federalistični program! —

Sodniška obravnava.

Že smo povedali, da je bila 27. avg. pri tukajšnji deželni sodnji sodniška obravnava, pri kateri je bil Jernej Jezernik, po domače Žibovt, pri Fari blizu Prevalj doma, k smerti na vislicah obsojen. — Schissling Jožef, omrelar iz Tirolskega, je imel pri J. Jezerniku sperva 400, potem 200 in slednjič 158 gld. 7. junija t. l. zagleda J. v Guštanju imenovanega omrelarja. Tu ga spreha huda misel, tega že 79 let starega moža na potu čakati, ubiti in oropati, kar je tudi storil in 27. avg. zaslišal, kaj je za to hudodelstvo zaslužil.

Sodnikov je bilo pet: Maid, kateri je predsedoval, Grabner, Wolf, Salzmann in Fischer; za tolmača je bil dr. Lederer, za zapisovalec pa Kren.

Vzemimo to obravnavo malo na reščeto in pogledjmo, kaj pravi k njej naša postava? Zaukaz vis. pravosodnega ministerstva od 17. marca 1862 se v odstavku 3. tako le glasi: „Mora se na to gledati, da so pri kazenskih in končnih obravnava z obdolženci, ki samo slovenski jezik znajo, sodniške osebe z državno-pravdnimi uredniki in zagovorniki vred, ki imajo pri tem opraviti, slovenskega jezika popolnoma zmožni, da se toraj obravnave storijo v slovenskem jeziku ter razsodba in po mogočnosti tudi razsodni nagibi v tem jeziku razglašajo.“

Vprašamo, ali so vsi gg. sodniki pri tej obravnavi znali slovenski? Gosp. predsednik Maid se je skazal moža, ki mu slovenski jezik kaj gladko pa milo teče in veseli nas, da se je prvi stol njemu podelil, ne pa unemu gospodu, ki slovenski tako govori, kakor Nemci okoli Eibiswalda in Voitsberga nemški. Da sta državni pravdnik g. Frauendorf in zapisovalec Kren slovenske besede popolnoma zmožna, je znano. Dva prisednika pa sta terda Nemca, ki trohice slovenski ne razumeta. Imenitnejše obravnave ne more biti, kakor je ona, pri

kateri gre za glavo. In še za to niso se oskerbeli slovenski sodniki! Una dva Nemca sta pošena in pravična moža; zatorej jima je vendar le hudo moralo biti pri sercu, človeka k smerti obsoditi, kterege besedice nista zastopila. Dajte Slovincem slovenske sodnike, kakor ministerstvo velevala! —

Ravno tisti zgorej omenjeni ministerski zaukaz pravi v odstavku 1: „Da morajo sodnije v primerljajih, kadar imajo obravnavati z ljudmi, ki izključljivo slovenski jezik znajo, izpraševanje obdolžencov in zaslišanje svedokov (prič) v kazenskih rečeh, kar koli je mogoče, v slovenskem jeziku zapisovati, in vsaj odločne dele izpovedb obdolženca ali svedoka (priče) v slovenskem jeziku v zapisnik postavljati“ — in red kazenske postave v §. 184 pravi: „O vsakem izpraševanju je narediti zapisnik. Če obdolženec ne zna sodnega jezika, ali kadar je gluhi ali nem, je ravnanje po predpisih §§. 123 in 124. Če se zraven vzame tolmač, je treba najpred vprašanje v sodnijskem jeziku, in precej spodej prestavo od besede do besede, in ravno tako odgovor, najprej v jeziku izpraševanca, in precej zdoli v besedni prestavi zapisovati.“

Obtoženec Jezernik je bil najpred zaslišan v Pliberce, po tem v Velikovcu in slednjič v Celovcu. Prašamo, ali se je v zapisnik zapisovalo v slovenskem jeziku, kterege obtoženec izključljivo govori? Mi zapisnikov nismo videli, pa bojimo se, da se tudi v tem obziru ni ravnalo po postavi. In če je temu tako, zakaj se ni zapisovalo slovenski? Sodnika v Pliberce in Velikovcu, Wolf in Kronik, sta Slovence; ali mar ne znata tega zapisovati, kar prost slovenski kmet govori? Tega vendar ne verjamemo; zatorej mora po naših mislih kaj drugega biti, da se zapisniki niso pisali tudi v slovenskem jeziku. Naj si pa bo, kar hoče, mi spet ključemo: Gospodje postave! deržite se postave!

Postava gotovo dovoljuje posluževati se tolmačev le pri takih obtožnicah, ki govorijo jezik, ki ni po deželi v navadi. Naša pravična vlada, ki je narodno ravnopravnost tolikrat in tako slavno oklicala, gotovo po Koroškem s Slovenci ne misli tako postopati, kakor z Madjari ali Talijani: Slovenci so v deželi rojeni, so domačini, Magjari in Talijani so ptujci. Domačinom Slo-

vencem pa grejo v domačej deželi gotovo vse tiste pravice, ki jih uživajo Nemci, ki so z nami na Koroškem rojaki. Z Nemci se nikoli ne obravnava po tolmaču, vselej po nemško; torej protestujemo spet in spet zoper to, da se pri sodnijskih obravnava s Slovenci obravnava po tolmačih, — proč z njimi, dajte nam slovenske sodnike, saj jih imate; celo po nemških krajinah se porivajo naši ljudje, katerih mi doma živo potrebujemo! Dajte nam jih, prosimo! —

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. (Ministerstvo; pomirjenje; „Prese“ in dualizem; Dobravec; nekateri listi ne hajo; Madjari; nekaj za Čeha). V ministerstvu se res nekaj spreminja in odstopil je najprej vojaški minister Frank, od kterege se je najmanj govorilo. Podal se je v pokoj in na ujevogo mesto pride znani general John, ki se je pri Kustoci tako slavno odlikoval. Pravijo, da se zamoremo nadjeti veliko novih reči pri naši armadi. Pač prav tako, saj jih živo potrebujemo; da bi te preuredbe le tudi do živega segale, ne samo do klobukov, gumb in plajščev! Naj se dolžnost v vojsko stopiti uravna po pruskem kopitu, — naj se vojaške šole prestrojijo in skušnje vpeljejo za vse oficirje do generala, — naj se postava zastran pensioniranja tako preuredi, da se ne bojo mladi, zdravi in terdni možje podajali v pokoj, — naj se tudi dobro prevdarja, ali in kako bi se mogla armada boljši kup zavazati in preskerbljevati s potrebnimi rečmi. — Od drugih ministrov se nič kaj gotovega ne sliši; od Esterhazyja se bere, da pojde namesto Meternicha za poslanca v Pariz. — Pomirjenje na Talijanskem se le počasi bolj odmotava, pa vendar se za gotovo terdi, da se bode tudi srečno dognalo. Cesar naš je talijansko kraljestvo že v djanju pripoznal, ker je grofu Wimpfen-u povelje dal, naj se pogaja „s kraljem italijanskim“. Tudi kupčijska pogodba, ktere nam je treba kakor ribi vode, se snuje; največ sitnost in opovir pri pogajanju napravlja menda nova meja in odkupnina, ktero nam bo Italija plačala. — Tudi „Presse“ ima svoje srečne ure — lucida intervalla, — v katerih še kako pametno spregovori. Tako je unidan

škofijo goriško, in ostale tri škofije t. j. tržaško, poreško in krško ali veljansko). Ali bralo se mu je kmalo na lice, da mirno, tesno in enolično semeniško življenje se ne prilega njegovemu nemirnemu ali sangviničnemu značaju, kajti vedno je hrepenel, pokazati se tudi v činih kot slovanskega rodoljuba. Rekel mi je koj v začetku vstopa v duhovščino, da se mu semenišče malo dopada, kajti njegovo po zlati svobodi hrepeneče srce ne more tako tesne zaprtije prestati. Čakal je torej komaj prilike hitrejši kot je mogoče, potegniti jo, in ta je kmali prišla! Ali se ne spominjaš, dragi čitatelj nadpolnega dneva, ali prav za prav, noči 14—15. junija 1862 l. — ravno na veliki srbski praznik, in na dan žalostne osode srbske slave in srbskega carstva 1389 l. — ko so junaški Srbli silovito turško posadko čez rov in kov iz Belega grada v njih trdnjavo zadržili? Ko je to novico Pohar v semenišču zvedel, ni mu bilo nikakor dalje nōtri ostati. Hotel je namreč tudi on se pridružiti kot prostovoljec vojski slavnega srbskega kneza Mihovila ali Mihela; le novcev mu je manjkalo, da je ni na ravnost tje pobrisal. Ali tudi ta nadloga ga ni dolgo nazaj držala, ter kmali — bilo je 17. julija tistega leta — semenišče zapusti, potem ko se je bil g. vodju spodobno zahvalil in mu povedal, da ne čuti v sebi poklica za duhovski stan. V Trst dospelši je menda dobil od slovenskih rodoljubov nekaj podpore, da je zamogel dalje k svojemu cilju in koncu iti, po katerem je že davno hrepenel, in ta je bil namreč bojevati

se za tlačeno slovanstvo proti krutemu turškemu sovragu, kajti bil je neprestrašenega značaja, in terdne, močne postave. Čez Trst, Reko, Karlovec v Zagreb prišedši se je tam, ker ni bilo lahko priti čez avstrijsko mejo, mudil menda do 11. avgusta, pričakoval je veselih novic iz bližnje bratovske srbske kneževine. (Znano, menim, da je čitateljem, kako hitro da je skrbna (!) diplomacija evropskih velevlasti hitro posredovala, da niso Srbli Turkov dalje iz svoje lastnine zapodili!) Ta dan prej, 10. avgusta namreč, ko je menil se naprej iz Zagreba podati, pisal mi je v Gorico to le kratko pisemce: „Dragi prijatelj! Ravno sem slišal, da menijo jutre Turki zopet na Beligrad streljati, boj torej se bode zopet pričel. Ali jaz ne vem, bodem li mogel čez reko v Srbijo priti, kajti na meji je vse prepreženo z avstrijskimi vojniki, da ne more živa duša našim vrlim bratom na pomoč. Drugači menda ne bo, kot se v temni noči po tihotapsko v čolnu pri Mitrovici prepeljati. Nek brodnik in slavljud je tam, ki neki skrbi, kteremu je drago, ga čez Savo prevoziti, kar se ve da ni brez nevarnosti; in če ne bode drugači mogoče, hočem pa sam Savo preplavati, da le enkrat na zemljo vrlih slovanskih junakov stopim... Živila Jugoslavija! Za njo tudi življenje! P. S. Povej to vsem znancem“. Tako njegovo lastnoročno pismo. Kako pa da je tje prišel, ne vem; kajti potem nisem prejel nobenega pisma več od njega. Da je pri srbskih prostovolcih vrstjen bil, to so „Novice“ enkrat že omenile. Tudi ne vem

prav za gotovo, je li res, kar sem slišal, da je v kratkem času „avanciral“ za častnika, kakor tudi da je bil s srbskim ministrom za vojaške zadeve na zelo prijazni stopnji*), ker je ta spoznal neki kmali Poharjevo bistvo glavico ter junaško, le za boljšo bodočnost vsega slovanstva in majko Slavo bijoče srce. Da je bil zares neizrečeno, da, celo strastno vnet za ubogo tlačeno slovanstvo, to lahko vsakteri iz gor navedenega lista posnema. Marsiktero zgodbo njegovega iskrenega rodoljuba bi lahko navedel, ali ker bi utegnile preproste biti, naj bode ta le dovolj. — Ko je namreč še v goriškem semenišču bival, praša ga nek laški duhoven, kje da je rojen. On mu odgovori, da v Begnah — dakle Benja, reče mu imenovani gospod. Ne, v Benjah odgovori mu zopet Pohar, ker častiti gospod, Vi morate vedeti, da Begne so na Slovenskem, ne pa na Laškem, zatorej se mora izreči „Begne“, ne pa „Benje“. (Znano je, da laški „gn“ se izgovarja kot naš „nj“!). — Bog daj torej nesrečnemu g. Poharju zopet zdravo pamet, kteremu v spomin sem te vrstice, kot njegov nekdani součenec, spisal.

Na Tominskem 4. septembra 1866.

*) Po dopisu 69. l. bi se smelo to za gotovo verovati. Piz.

se lotila dualizma in ga dobro obdelovala. Vse prav, ljuba moja „Preša“, pa vsem tvojim besedam ne zaupamo, preden se ne poteguješ stanovito za ravnopravnost vseh narodov, ne samo Nemcev in Madjarov, temveč tudi Slovanov in Romanov. — Te dni smo na Dunaju imeli znanega gosta iz Pariza, ki je prišel podpre si iskat za svoj časnik „Memorial diplomatique“. Ta gospod je na Kranjskem rojeni Slovenec Dobravec, ki se je pa iz golega slovenskega rodoljubja po francoski kerstil „Débreaux“. Minister Drouyn je padel in tudi v Mehiki gre slabo; zatorej so Dobravcu usahnili studentci, ki so mu lepih dnarcev dovažali. Pa ne samo v Parizu se takim časnikom, ki za denar politiko delajo, slaba godi, tudi na Dunaju menda nekteri taki časniki gladu umirajo. „Oesterr. const. Zeitung“, oficiosni časnik bo menda skorej zaspal. — Nacejeva „Ostdeutsche-Post“ še tudi ni od mertvih vstala, — še clo nam prijazni in pravični časnik „Vaterland“ hira in le životari, kako dolgo še, bomo videli. — Madjari so glavo že kaj visoko nosili in mislili, da je dognano, kar so želeli. Strune so tako napeli, da so tirjali za ministre svoje same čiste Dežkovce; s tim pa so aristokrate ali žlahtno gospodo hudo razžalili in zdaj se še clo govori, da z ogerskim ministerstvom ne bode nič. Mi se tega ministerstva trohice ne prestrašimo, ako se popred postave od l. 1848 po potrebi preuredi, ako se v ministerstvo pokličejo tudi možje nemadjarke narodnosti in se jim izročijo samo deželne zadeve. Take ministre naj le imajo, take bomo tudi tirjali za druge deželne skupine, pa jih ne imenovali ministre ampak drugači. — En čern oblak, ki je nad nesrečno Česko deželo visel, vleklo se je srečno naprej; Lažanski ne bo deželni poglavar na Českem, tako pišejo oficiozni časniki. Pa kaj, ker se nabirajo drugi črni oblaki; tudi Rotkirch-Panthen ni Čehom po volji, vlada pa menda namerja, tega izvoliti za poglavarja. Naj bi se vendar poslušal močni glas tistega naroda, ki je zvestobo svojo ravno kar tako jasno dopričal!

Dežele notranje-avstrijske.

2. Iz Celovca. (Dualizem; okrajna zastopništva; na smert obsodena Slovenka; nesreča na železnici; kmetijska šola; poleroka; prostovoljci; monturska komisija). Ni dolgo, kar so Nemci bili centralisti in so volje bili vse avstrijske narode ponemčevati iz Dunaja. Centralizem je pa padel, torej so zdaj plajšč zasukali na dualizem. Ako ne moremo imeti v oblasti cele države, naj pa imamo vsaj polovico, — delimo Avstrijo z Madjari in napravimo si dva državna zbora, enega v Pešti, drugega v Frankobrodu ali pa v Berlinu. Ako pa take velikonemce vprašaj, kaj pa bode z Dunajem, kaj z Avstrijo? Ne enkrat, temveč stokrat smo dobili odgovor: „E kaj Avstrija, — naša prihodnost je v Frankobrodu!“ Te misli so si Nemci tudi še zdaj po vojski javeljne iz glave izbili, le je zdaj njih Meka mesto Berlin. Na to meri tudi zbor nemških politikarjev, ki se bojo te dni v Auser na gornjem Štajerskem zbrali in menda za Avstrijo personalno (osebno) unijo ali zvezo priporočali. Le na tanke niti bi visela Madjarija pri drugih avstrijskih deželah! To bi bila edina in mogočna Avstrija! Zatorej naj pazijo naši ministri, kaj mislijo Madjarom dovoliti! Zaupamo, da bo grof Belcredi terdno stal za svoj program! — Okrajna zastopništva je poslanec g. E. l. 1863 v deželnem zboru zagovarjal in priporočal, naj se tudi na Koroškem vpeljejo. Njegov predlog ni obveljal. Komaj pa je minulo nekaj let in že se marsikomu po

teh zastopništvih sline cedé, ko slišijo in berejo, kako moško in koristno okrajna zastopništva po drugih deželah delajo in se tudi po Štajerskem vpeljujejo. — Kar se najstarejši ljudje spominjajo, ni bila v Celovcu še nobena ženska obsodena; danes v sredo pa se bo to zgodilo. Katarina Osojnik iz železno-Kapelske fare doma je svojo teti zavalala; naša sodnija jo je k smerti obsodila, cesar pa je to obsodbo tudi potrdil. Iz ust nesrečne Katre vemo, da nemški malo zastopi, govoriti pa ne zna besedice. Tudi cela sodnijska obravnava je bila slovenska. In glejte! Komaj se je za njo duhovnik vsilil, ki slovenski zna; terd Nemec jo je hotel pripravljati na smert. Sodnija pa za to čisto nič ne more; te čudne prikazni je nekdo kriv, ki vidi povsod le nemščino! Uboga sirota še ni nikoli „Očenaša“ po nemški molila, zdaj na smertnem potu bi se ga imela še le učiti, ako ravno je v Celovcu dosti slovenskih duhovnikov! Sicer pa je K. O. svojo smertno obsodbo tako serčno in mirno poslušala, da so vsi sodniki stermeli. Tudi se na smert lepo in pobožno pripravljala: Bodi jej Bog milostljiv! — Te dni se je blizo našega mesta pri Otočah na železnici velika nesreča zgodila. Nek služabnik pri železni cesti je obležal, tako da so mu noge molele čez šine. Po noči pa iz Beljaka vlak (tren) priderdra in mu noge tako zdrobi, da so mu jih v bolnišnici odžagali. — „Klagenfurterica“ razglaša načrt za kmetijsko šolo, ki se bode za našo deželo napravila. Učilo se bode veliko in tudi marsikaj, česar bi ne bilo treba; na slovenščino pa ni mislila živa duša in vendar mora kmetijska družba vedeti, da je izmed koroških kmetovalcev velik del terdih Slovencev. Tako se skerbi s slovenskimi denarji za Slovence! — Po vsej Sloveniji znani rodoljub naš, g. J. Gorup v Terstu, oženil se je in vzel gospodično Pergkofer, ki je sicer rojena Nemka pa se je nekaj slovenski učila. V pondeljek (10. sept.) je bila poroka v Zakamnu pri Vetri: Mnogaja leta! — Prostovoljci se že vračajo domu in vse se poprašuje, kaj bo neki z njimi? Slišimo, da jih je več del volje stopiti v redno vojsko; res najbolje bi bilo tako za nje same, pa tudi za celo deželo. — 15. t. m. pojde monturska komisija v Prago in naše šolske hiše bojo spet prazne ravno ob pravem času, da se še ocedijo in popravijo. Sole se torej začno kakor druga leta l. oktobra.

Pri Celju. — y. (Šole). Pol ure od Žavca leži ob veliki cesti proti Ljubljani št. Peter. Pojdimo malo v šolo. G. učitelj, ki je letos še le na novo tukaj svojo službo nastopil, prizadeva si veliko, da bi to, kar je njegov prednik zanemaril, popravil. To mu je tudi letos že dobro izteklo; pa upamo, da prihodnje leto se bode št. petrska šola na vse strani še bolj odlikovala. — Veseli nas tudi, da ima g. učitelj do slovenščine posebno veselje in da v šoli tudi vse predmete prav lepo slovenski podučuje. G. učitelj bi si pa rad v tej zadevi še več prizadeval in še več opravil, ako ga ne bi zopet tisti — že veste — visokonemški št. Petrcanje tu tako zelo ovirali. Žalostno. — Obe slovenski družbi v Celovcu in Ljubljani ste tukaj neznani?!

Na podnožju oljske gore je fara Polzela. Kar šolo zadeva, trudi se g. učitelj, kolikor je mogoče, in sicer še precej z vspehom. Le toliko še o tej šoli spregovorimo, da bi za Polzelčanje boljše bilo, če bi sedajnji g. učitelj še dalje na svojem mestu ostal, kakor pa da bi z g. K. menjal. Naj zadnji le še nadalje v št. J. nemškutari, saj nikomur toliko ne škoduje. „Slovenec“ je o njem svoje dni že besedico povedal. — Zadnjič pa še g. C. svetujemo, naj bi se v šoli bolj živo vedel, in tako krepko besedo tudi s obnašanjem podpiral. — Družba sv. Mohorja bi tudi lahko dokaj udov štela. „Slov. Matica“? — Do-

morodci! žetev je velika — delavcev pa malo! Zdramite se in oživljajte slovensko zavest!

Iz Kočevskega l. sept. L. L. Dokler se bodo Kočevjarji tako obnašali, kakor sedaj, ni mogoče veliko dobrega pisati o njih. Kočevjarji naj se sami sebe ne grdi in nihče jih ne bode pred svetom grdil in grajal. Ali kar se sedaj godi v mestu, je res tako, da nikakor ne moremo molčati o tem; kajti kaže nam preočito, kaj se sme pričakovati od občinskega predstojništva, kteremu je stara in nova „Preša“ in drugi judovski časniki edino evangelije. Čujte tedaj! Kaplanija sredi mesta je že več let podrtija — pač čuden dokaz, kako se v kočevskem mestu skrbi za dušne pastirje! Potikali so torej kaplane — farovž je še za dekana premajhen in, da odkritosrečno vemo, s cerkvijo vred tudi ubogo reven za mesto, kakor je Kočevje — po hišah privatnih in hišnino plačevali. Poprejšni dekan č. g. Boner si je veliko prizadeval, da dobijo duhovni dostojno stanovanje, ker ga menda ni mesta ne vasi na Kranjskem, kjer bi bili duhovni gostači. Lepa, velika hiša, ki je bila ravno na prodaj, bila je kakor nalašč za to. Storil se je predlog, naj hišo kupi mesto. Ali po izgovoru, da se za to reč poteza prestojnik Pintar, kočevski denarni aristokrati in še drugi gospodje, ki „Prešo“ beró, naravnost zavržejo ta predlog in kaplani ostanejo gostači kakor poprej. Letos se pa primeri, da hišni gospodar, pri katerem stojita dva kaplana, občini odpove stanovanje. Občinski očetje pridejo v zadrege, ker ne dobijo nobenega stanovanja in do 15. sept. tudi ni moč sezidati nove kaplanije, za katero so več let potrebovali, da so jej pripravili potrebnega lesa — pa notabene iz farovškega in kaplanskega gozda. — Ker je omenjena hiša še zmirom na prodaj, sprožili so nekteri pogumni možje vnovič predlog, naj občina ali bolje rečeno celo mesto z okolico vred kupi to hišo. Ta predlog sta podpirala krepko č. g. dekan Kožuh in sedanji predstojnik g. Fladung, vrh tega pa še to, da so potem vsi štirje duhovni vkup v dostojnem in prostornem farovžu. In da si je cena tej hiši, 10.000 gld., jako majhena, če se pomisli, da bodo stroški za novo kaplanijo, za popravo dekanijskega farovža in gospodarskih poslopij, ki so taka, da je joj, veliko veliko večji; vendar glejte in strmite: ta predlog te dni vdruči ni obveljal! Novo kaplanijo hočejo zidati, v resnici pa le to stvar od leta do leta odlašati, vse menda iz gole ljubezni do duhovščine, ker, kakor je bilo slišati, čemu duhovnim tako lepo poslopje? Ker pa stanovanja le ni dobiti, izustil je nekdo izmed liberalnih mestnih odborikov nikjer še slišani predlog: „Pa damo vsacemu kaplanu po 60 gld. in išče naj si stanovanja, kjer ga hoče!“ — Komentar k tej komediji, ki se pa še nikakor ni izvršila, napravi si lahko sleherni. Gotovo noben Slovenec ne bode zavalal kočevskim mestnim odborikom slave, ki si jo pridobivajo s takim postopanjem in ob enem kažejo, kaj premore zveličavna, nemško-liberalna kultura! Tistim gospodom pa, ki pravijo, da se po naših šolah nemščina premalo goji in da se je bati, da ostanemo barbari, rečemo očitno, da se kaj tacega, kakor pri omikanih Kočevjarjih, ne godi — pri barbarskih Slovenceh! Če vam pa je na vsaki način grmaniziranje na srce priprastlo, tedaj pa le grmanizirajte na vse kriplje, da bodo v prav kratkem času vsi Slovenci „Prešo“ mogli prebirati, potem pa hajdi tudi ti duhovščina „iz onih tamnih časov“, poberi kopita in pojdi, ker utegne se ti zgoditi kakor Kočevski!

Iz Doline na Primorskem? (Učiteljski shod.) Dragi mi „Slovenec“! Danes tudi dovoli mojemu dopisu mali kotec! Ko je visokočastito Tržaško-kopersko škofištvo z odlokom od 30. aprila t. l. pod brojem 996/202 naznanilo, da se po zapovedi visq-

kega ministerstva in c. k. deželne vlade imajo učiteljski shodi, ki so se do zdaj opuščali, zanaprej najmanj enkrat v letu v okrogu slehernega učilniškega nadzornišva deržati: naznanil je prečastiti g. J. Jan, dekan v Dolini, gg. učiteljem svojega okroga v slovenski okrožnici, da se bo 17. julija t. l. držal učiteljski zbor. In ker nas je več učiteljev tega okroga, ki se nismo še nikoli nikjer udeleževali takih zborov, veselili smo se tega dneva zelo, da bi se tako v učilniških zadevah o eni ali drugi reči skupno pomenkovati zamogli. Napočila je zora za zelenega dneva in daljni jo zarano od doma mahnemo, da za prave dobe na omenjeni kraj pridemo. 8. ura odbije in sv. maša se prične v farni cerkvi in s poklicem sv. Duha ob 9. uri konča. Po službi božji se zberemo vsi učitelji v sobi pri g. dekanu, kateri nas po slovenski tako uljudno in pristojno nagovori, da je slehernemu izmed nas srce radosti poskakovalo. Lepa jim hvala! Rad se poslužuje orožja, katero sedanjo dobo majka Slava od svojih vrlih sinov tirja. — Po nagovoru se jamejo vprašanja pretresovati. Vsakrteri izmed nas je odgovarjal na nje po svoji zmožnosti, bodi si pismeno ali ustmeno. Ko je bilo vse dovršeno, prične se obed, pri katerem smo prav dobre volje tudi več narodnih pesem zapeli, in je tudi g. dekan svoj prijetni glas z našim petjem združil. Celo društvo se je do 6. ure zvečer kratkočasil. Bog nam živi in ohrani našega vrlega dekana, trdnega Slovana!

Ptuje dežele.

Italija. Tudi po Laškem, piše „Moniteur“, je miroljubni duh zelo prevladal. Vse neki želi miru. „Kölner Zeitung“ piše, da bi od laške kakor tudi od naše strani radi videli, ko bi se pogajanje malo okrajšalo, zatorej naj bi se zdaj le splošna pravila za mir naredila, za vse druge zadeve pa posebni odbori izvolili, ki naj bi po sklenjenem miru vse v red dajali. Terdo bo samo, pravi ona, zastran meje in odškodnine; ali vendar, če bi se sami med seboj ne mogli porazumeti, so neki že zdaj terdne volje, poklicati drugo vlado (ne francoske) na pomoč, naj ona pravo sklene ali svetuje.

Tudi časnik „Opinione Nationale“ piše verlo dobro in prijazno za mir in spravo med Italijo in Avstrijo. Ona tudi meni, da se bode to tudi skoraj zgodilo, kar bo obema deržavam v velik velik prid in kar mora tudi največi narodni prenapetnež spoznati. Mi, pravi ona dalje, smo na poti popolnoma in serčno prijateljstvo skleniti. Obé deržavi se bote za naprej le še borile na gospodarskem, obertnijskem in kupčijskem polju.

Da so laški deržavniki zdaj res za mir, priča nam tudi to, ker je vlada sklenila mahoma 120.000 mož domu izpustiti.

Francoski komisar Leboeuf je mende 6. t. m. v Benetke prišel in se bode tam z našim generalom Möringom zastran Beneškega posvetoval. Mislijo pa tudi še ljudstvo posebej vprašati, naj se očitno izreče zastran svojega prihodnjega vladarja.

Zeló se tudi govori, da misli talijanski kraljevič — naslednik snubiti nadvojvodino avstrijsko.

Rim. Odtod se piše, da bi vlada menda kaj rada videla, ako bi francoski vojaki še eno leto v Rimu ostati hotli. Francoski viši oficirji pa od tega nič ne vedó, in tudi vojakom za daljni živež še ni nič poskerbljeno. General Montebello se je vernil vzačetku tega meseca v Rim nazaj; tedaj se tudi bo že zdaj za terdno zvedelo, kaj in kako. Tudi angleški minister Gladstone pride menda zdaj v Rim. — Francoski časnik „Monde“ sporoča iz Rima, da je vse, kar se zastran pomirivnih obravnáv s Talijani govori, le

prazna govorica; da je papež popolnoma miren in da o Napoleonu besedice ne čerhne, itd.

Turška. Mir se še v Kandijo ni povernil, ker se prebivalci ne menijo z lepa vdati ali preslepiti dati kako Turkom. Sperva jih je turška vlada hotla kar s silo potolči, zdaj pa se poroča, da je poslala na prigoovor zavarovavnih vlad Muštafa paša na Kandijo, da se z njimi z lepa pogodi, če je le še kaj mogoče in naj jim naznani, da se jim poslednji davek odpusti. Ne ve se pa še dobro, kaj so Kretenci storili. — Prijadralo je tudi več amerikanskih ladij pred otok. Kretenci so jih prosili na pomoč. — Amerikanska vlada misli s pomočjo ruske vlade otok Melos v gerškem morju kupiti in ga za stanišče svojemu brodvju pripraviti. Dobro došli Amerikanci, Angležem naj se le hlače tresejo!

Meksiko. Odtod se nič dobrega ne sliši. Vse je neki tako slabo, da ne more slabši biti. Denarja že celo manjka, kamor se oberneš. Avstrijskim prostovoljcem se že ne more več dnina v redu plačevati. To kardelo je menda cesar tudi že sklenil razpustiti ter vojakom na voljo pustiti, ali da se preselijo nazaj v Evropo, ali pa da ostanejo v Mehiki in dobé zemljišča v lastino. Na domače mehikanske vojake se tudi ni nič zanašati. Danes se bijejo za-te, jutri pa proti tebi!

Razne novice.

(Na znanje.) Vabilo k 2. občnemu zboru Matice slovenske, ki bode 27. septembra t. l., se glasi tako-le:

V 3. seji Matičinega odbora (7. junija 1866) je bilo sklenjeno, da se tudi drugi občni zbor obhaja dopoldne s cerkveno slovesnostjo, zvečer pa s slovesno besedo v národni čitalnici; dan občnega zbora določiti pak je odbor prepustil predsedništvu. Vsled tega pooblastenja predsedništvo z nazočim naznanja, da bode 2. občni zbor v četrtek 27. septembra t. l. Ta dan bode ob 8. zjutraj v stolni cerkvi slovesna maša, zbor sam se začne ob 9. dopoldne v mestni dvorani, na večer ta slovesni dan sklene „beseda“ v narodni čitalnici. Vljudo vas toraj vabimo, da pridete 27. septembra k 2. občnemu zboru, v katerem bode ta-le

vrsta razgovorov:

I. Prvosednikov ogovor;

II. tajnikovo poročilo o delovanji Matičinega odbora od 11. maja 1865 do 1. julija 1866;

III. račun od 1. januarja 1865 do 1. julija 1866;

IV. proračun od 1. julija 1866 do 1. julija 1867;

V. volitev treh udov, da pregledajo, presodijo in potrdijo odborov račun o novčnem gospodarstvu, kakor velé pravila v 12. §. a);

VI. volitev 4 ljubljanskih in 6 vnanjih odbornikov namesto izvadlanih po 14. §. „Mat. pravil.“ Med temi so izmed ljubljanskih: 1. dr. Janez Bleiweis, 2. Anton baron Cojz, 3. Fidel Trpinec, 4. Ivan Vávru; izmed vnanjih pa: 1. Jožef grof Barbo, 2. Jožef Gorup, 3. Anton Janežič, 4. Luka Svetec, 5. dr. Jožef Ulaga, 6. Andrej Winkler. Veljaven volilni list je tisti, kterege je družnik lastnoročno pisal ali svaj podpisal;

VII. posameznih udov nasvetje.

* Vodstvo južne železnice je 50.000 gld. svojim uradnikom in služabnikom v podporo odločilo, zato ker so bili poslednje tedne tako pridni. V 6 tednih je namreč ta železnica več ko 3 milijone gld. s prevažanjem južne armade iz Italije in zopet nazaj prislužila. Pač lep zaslužek!

* Nedavno je v Novem Sadu umerl serbski kmet, z imenom Juri Miodragović, ki je v svoji poslednji volji odmenil 5000 gld. za serbsko pravoslavno akademijo, ki se bode v Novem Sadu osnovala. — To je zares kaj redko rodoljubje, ki naj bi si ga tudi gospóda po vseh krajih v izgled vzela!

* Iz Prage se piše, da kolera čedalje hujši razsaja. 29. avg. jih je 43 umerlo, od 2. do 28. avg. pa 487. Prusi niso zraven prištet.

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: Č. g. Klessl Kajetan je dobil faro Bradle. Umerl je č. g. pens. fajm. Glačnik Andr., beneficiat na Gorici. R. I. P.

Račun dohodkov in stroškov za Slomšekov spominek.

Skupnina računa meseca junija 2023 gld. 83 kr., dva cesarska zlata, 3½ križastih tolarjev in 8 dvajsetic. Meseca avgusta so darovali sledeči gospodje: Zabukošek Franc, kaplan v Starem trgu 5 gld. 80 kr. Divjak Franc, kmet v Fravhajmu 2 gld. — V Kozjanski dekaniji: Terjašek Dragotin, župnik v Zagorji; Zagorska fara, Sredenšek Ivan župnik v Podčetrtku, vsak 5 gld. Vučajnik Marko župnik v Preborji, Sternšek Franc učitelj v Kozjem, vsak 3 gld. — V Jelšanski dekaniji so darovali: Pušavec Valent. dekan 4 gld. 30 kr., Dobravec Miha kaplan, Mazeč Karl kaplan, vsi v Jelšanah, Breclnik Janez župnik na Hrušici vsak 1 gld., Vode Jožef kaplan v Pregorji 70 kr., Eržen Ignaci duhoven v Golci, Teran Franc, kaplan na Staradu vsak 50 kr. — V dekaniji Kapla so darovali: Čuden Matvez dekan v Kapli, Taučar Andrej župnik v Glinjah, Dobajnikar Simon, župnik v Svečah, Muden Simon župnik v slov. Pliberku, Kiršner Avgust župnik pri sv. Janžu, Stangel Lovro župnik na Bajdišah, Viser Andrej kaplan v Kapli, vsak 1 gld., Katnik Jožef izgledni učenik v Kapli 80 kr. učenci in učenke v Kapli 70 kr., Luka Vrbel vulgo Blatovec v Svetnji vasi 20 kr. — Pri sv. Lorencu v puščavi so darovali: Gospodarji in gospodinje, fantje in dekleta, šolska mladina, Lorenške fare vsaka stranka 5 gld., Simonič Janko kaplan 5 gld., Kraner Jožef učitelj, Čeh Franc podučitelj, Glazer Jožef, Lakašič Dragotin, Ožbald Jakob vsak 1 gld., Sabati Ignac, Pušjak Jožef in Kašpar, Kuvarović Jožef vsi pri sv. Lorencu v puščavi vsaki 50 kr. — Venedikter Vatroslav odvetnik in c. k. bilježnik, Kaplar Jožef c. k. okrajni zdravnik, Strucelj Oroslov odvetniški vajevec vsi v Kočevju vsak 1 gld. — Jeram Jožef dekan v Cirknem 2 gld., Selak Anton vikar v Novakah, Kristan Lovro vikar v Osaležu, Kacin Andrej župnik v Sredbregu, vsak 1 gld. — Člani Mariborske čitavnice 5 gld. Skupnina vseh dohodkov 2170 gld. 33 kr., dva cesarska zlata, 3½ križ. tol. in 8 dvajsetic. Za poštnino se je meseca avgusta potrošilo 42 kr., tedaj še ostaja čistih dohodkov 2169 gld. 91 kr., 2 cesar. zlata, 3½ križ. tolar. in 8 dvajsetic.

(Dalje pride.)

V Mariboru 1. septembra 1866.

Matija Prelog,
denarnčar.

Dunajska borsa 11. septembra 1866.

5% metalike	63.50
5% nacional	68.90
1860 derž. posoj	82.90
Bankine akcije	739.—
Kreditne	162.70
London	129.75
Novi zlati	6.15
Srebro	128.—